

Jan

Piwnik „Ponury”

INSTYTUT
PAMIĘCI
NARODOWEJ

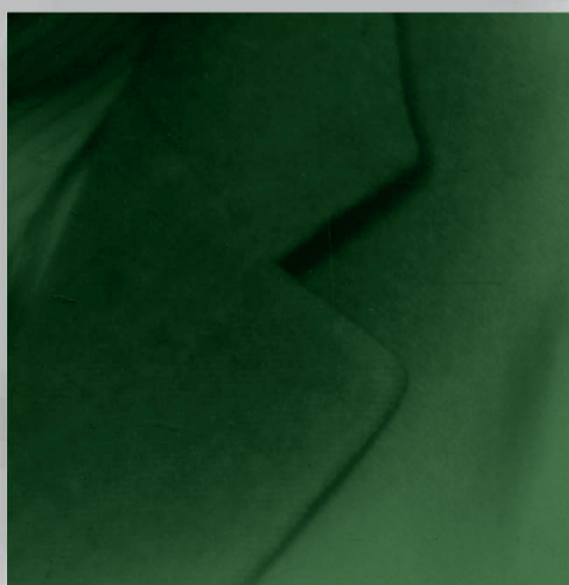
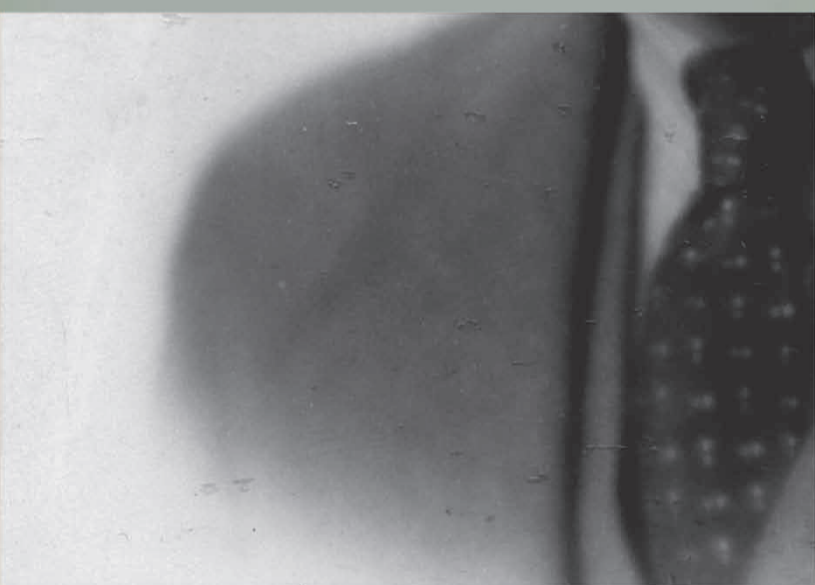
**BIOGRAFIE
WYSTAWY
ELEMENTARNE**

„Serca, ducha i miłości Ojczyzny z Polaków nie wydrzesz”

Człowiek, którego legenda powstała jeszcze za życia i, mimo upływu lat, wciąż pozostaje żywa – płk Jan Piwnik „Ponury”. Był oficerem policji, jednym z najstynniejszych cichociemnych, żołnierzem Związku Walki Zbrojnej-Armii Krajowej, niezwykłym dowódcą oddziałów partyzanckich na Kielecczyźnie i nieugiętym bohaterem Nowogródziny.

Wychowany w niepodległej Polsce, całe swoje życie, zarówno w czasie pokoju jak i wojny, podporządkował służbie Ojczyźnie.

← Por. Jan Piwnik – fotografia wykonana w celu przygotowania fałszywych dokumentów, ok. 1942 r.

📷 Ze zbiorów Kwatery mjr. „Ponurego” w Janowicach

INSTYTUT
PAMIĘCI
NARODOWEJ

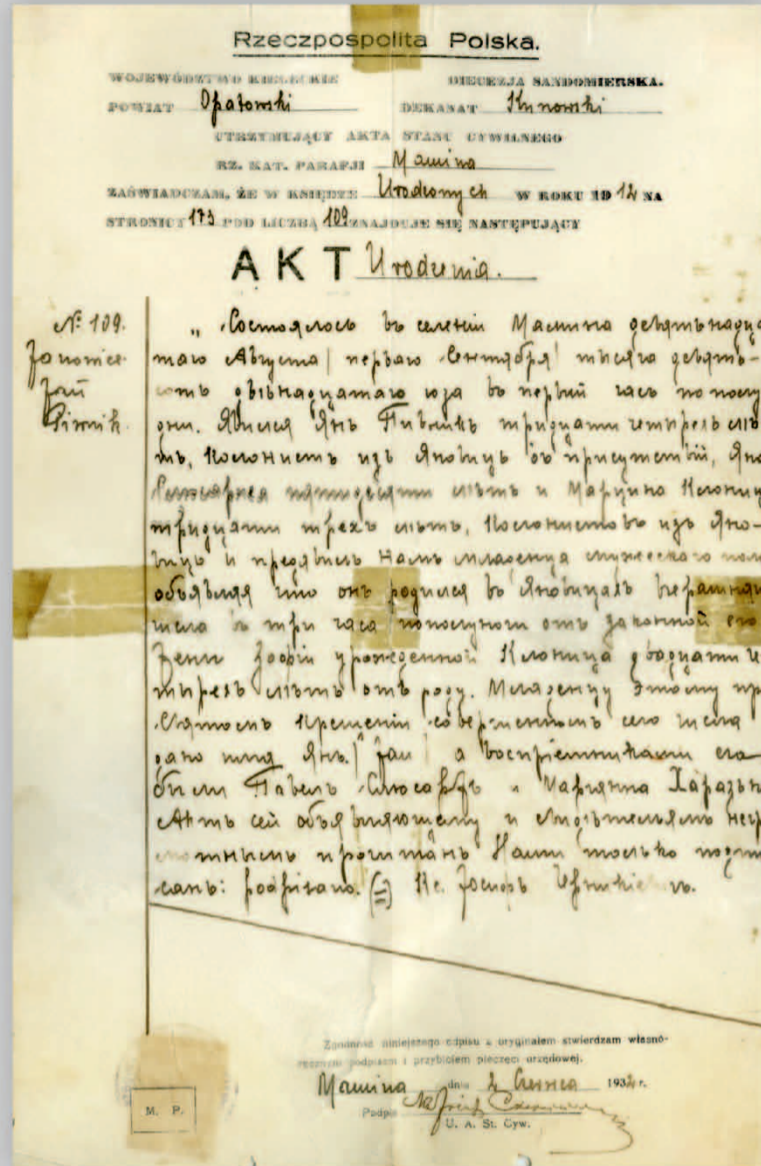
Korzenie

Jan Piwnik urodził się 31 sierpnia 1912 r. w Janowicach koło Opatowa, w rodzinie chłopskiej, dla której ważna była edukacja dzieci oraz wychowanie w duchu patriotycznym. Po ukończeniu szkoły powszechnej podjął naukę w gimnazjum w Ostrowcu Świętokrzyskim. Uczył się przeciętnie, ale szybko zjednał sobie sympatię kolegów i nauczycieli. Działał w harcerstwie oraz organizacji Bratnia Pomoc. Podczas spotkań koleżeńskich, w trakcie których czytano literaturę historyczną, pielęgnował postawę patriotyczną.

↑ Jan Piwnik w wieku 8 lat.
📍 Ze zbiorów Kwatery mjr. „Ponurego” w Janowicach

→ Uczniowie Gimnazjum Państwowego im. Joachima Chreptowicza w Ostrowcu Świętokrzyskim, 1930 r. Jan Piwnik drugi od lewej w pierwszym rzędzie.
📍 Ze zbiorów Kwatery mjr. „Ponurego” w Janowicach

↑ Akt urodzenia Jana Piwnika – wypis z księgi urodzonych w 1912 r. w parafii w Mominie, Momina 2 czerwca 1932 r.
📍 Ze zbiorów Kwatery mjr. „Ponurego” w Janowicach

INSTYTUT
PAMIĘCI
NARODOWEJ

Doroślóść

← Świadcetwo dojrzałości, Ostrowiec Świętokrzyski 24 maja 1932 r
 ■ Ze zbiorów Kwatery mjr. „Ponurego” w Janowicach

Po zdanej maturze Piwnik stanął przed komisją, która uznała go zdolnym do służby wojskowej. W lecie 1932 r. rozpoczął szkolenie w Wołyńskiej Szkole Podchorążych Rezerwy Artylerii, a po jego zakończeniu został awansowany na plutonowego i otrzymał tytuł podchorążego rezerwy artylerii. Następnie odbył praktykę podoficerską w 10. Pułku Artylerii Ciężkiej w Przemyśle, gdzie oceniono, że „wykazał duże wartości osobiste oraz zamiłowanie do służby wojskowej”. Po przeniesieniu do rezerwy został awansowany na ogniomistrza, a w kolejnych latach mianowany podporucznikiem rezerwy artylerii.

↑ Ppor. Jan Piwnik, lata trzydzieste.
 ■ Ze zbiorów Kwatery mjr. „Ponurego” w Janowicach

← Odznaka pamiątkowa Szkoły Podchorążych Rezerwy Artylerii we Włodzimierzu Wołyńskim.

Na posterunku

↑ Jan Piwnik podczas ćwiczeń Policji Państwowej na Wołyniu, 25 maja 1937 r.
📍 Ze zbiorów Kwatery mjr. „Ponurego” w Janowicach

↑ 3. kompania Grupy Rezerwy Policji Państwowej, Jan Piwnik siedzi w drugim rzędzie, dziesiąty od lewej, Częstochowa, 21 maja 1939 r.
📍 Ze zbiorów Kwatery mjr. „Ponurego” w Janowicach

W grudniu 1933 r. Jan Piwnik rozpoczął pracę w Policji Państwowej. Po ukończeniu szkolenia został skierowany do służby w Warszawie, gdzie zajmował się ochroną osobistą premierów II RP. Na początku następnego roku otrzymał awans na starszego posterunkowego, a po kilku miesiącach został przeniesiony do komendy policji w Kowlu. Wykazał się dużą aktywnością, szybkością w podejmowaniu decyzji i twardym charakterem, dzięki czemu prędko awansował – 1 marca 1936 r. na przodownika PP, a pół roku później na komendanta posterunku w Kisielinie. Stamtąd trafił na kurs specjalny do Szkoły Oficerów PP w Warszawie, po którym otrzymał stopień starszego przodownika PP oraz przydział do Grupy Rezerwy Policji Państwowej w Gołędzinowie. Kolejnym etapem w policyjnej karierze Piwnika było dowództwo nad 3. kompanią Grupy Rezerwy Policyjnej, które objął 19 maja 1939 r., tuż po mianowaniu na aspiranta.

↑ Jan Piwnik w mundurze policyjnym, Kupiczów 14 sierpnia 1935 r.
📍 Ze zbiorów Kwatery mjr. „Ponurego” w Janowicach

↑ Jan Piwnik w policyjnym szynelu, b.d.
📷 Ze zbiorów Kwatery mjr. „Ponurego”
w Janowicach

INSTYTUT
PAMIĘCI
NARODOWEJ

Cichociemny

We wrześniu 1939 r. Piwnik dowodził 3. kompanią Grupy Rezerwy Policyjnej, która ochroniała mosty na Pilicy. Ponieważ po wycofaniu się do Warszawy oddziały policji otrzymały rozkaz ewakuacji na wschód, 21 września 1939 r. przekroczył granicę z Węgrami, gdzie został internowany. Na początku lutego 1940 r. uciekł z obozu. Przez Jugosławię oraz Włochy przedostał się do Francji, skąd w czerwcu został ewakuowany na Wyspy Brytyjskie. Służył tam w 4. Brygadzie Kadrowej Strzelców i jako jeden z pierwszych zgłosił się na szkolenie sabotażowo-dywersyjne, prowadzone przez Oddział VI Sztabu Naczelnego Wodza Polskich Sił Zbrojnych na potrzeby konspiracji w okupowanym kraju. Aby zostać zrzuconym do Polski jako cichociemny, przeszedł wszechstronne przeszkolenie, w tym czasie awansował również na stopień porucznika. Do Związku Walki Zbrojnej został zaprzysiężony 10 października 1941 r. pod pseudonimem Ponury, a niespełna miesiąc później, zrzucony ze spadochronem koło Łowicza.

↑ W karcie ewidencyjnej kursu dywersyjnego można o Piwniku przeczytać: „mocny, spokojny, niezawodny”. Fotografia sygnalityczna, Wielka Brytania ok. 1940 r.
📍 Ze zbiorów rodziny Jana Piwnika

↑ Znak Spadochronowy przyznawany w Polskich Siłach Zbrojnych na Zachodzie po ukończeniu kursu spadochronowego.

↑ Zrzut spadochroniarzy, zdjęcie przedwojenne.
📍 Ze zbiorów NAC

INSTYTUT
PAMIĘCI
NARODOWEJ

Dywersant

Po kilkutygodniowej aklimatyzacji w okupowanym kraju, Piwnik został skierowany do Komendy Głównej ZWZ, gdzie do kwietnia 1942 r. – już w ramach Armii Krajowej – organizował placówki odbiorcze oraz nadzorował kolejne zrzuty. Ponieważ aktywnie zabiegał o przydział do pracy umożliwiającej otwartą walkę z wrogiem, został wyznaczony na stanowisko dowódcy II odcinka „Wachlarza”, struktury prowadzącej dywersję na zapleczu frontu wschodniego. W styczniu 1943 r. dowodził wzorcowo przeprowadzonym atakiem na niemieckie więzienie w Pińsku, dzięki któremu w ciągu zaledwie 25 minut, bez strat własnych, uwolniono trzech żołnierzy AK.

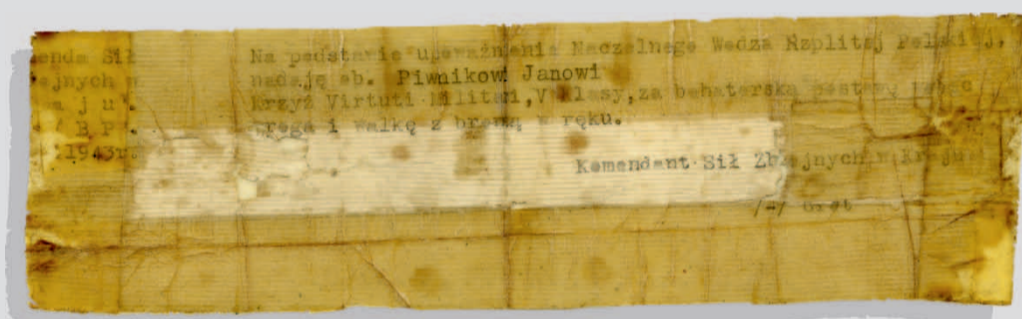
Za doskonale zorganizowaną akcją „Donat”, tym pseudonimem posługiwał się wówczas Piwnik, odznaczony został Krzyżem Srebrnym Orderu Wojennego Virtuti Militari, a jego podkomendni Krzyżami Walecznych. Od lutego 1943 r. szkolił żołnierzy na kursach dywersji organizowanych przez Kierownictwo Dywersji KG AK.

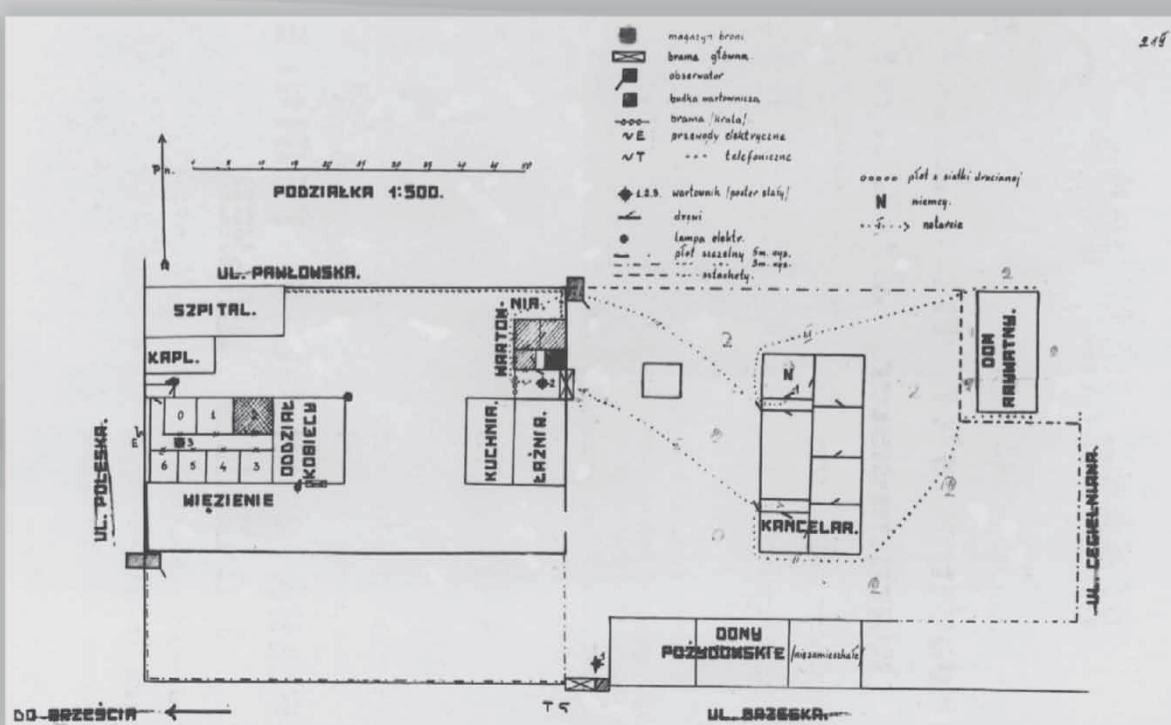
↑ Jan Piwnik, ok. 1942 r.
 Ze zbiorów Kwatery mjr. „Ponurego” w Janowicach

↑ Klucze z więzienia w Pińsku.
 Marek Jedynak

↑ Wyciąg z rozkazu odnaziwieniowego dowódcy AK informujący o odnaziwieniu Piwnika Orderem Wojennym Virtuti Militari V klasy, 3 lutego 1943 r.
 Ze zbiorów Kwatery mjr. „Ponurego” w Janowicach

↑ Plan rozbi cia więzienia w Pińsku.
 C. Chlebowski, „Pozdrówcie Góry Świętokrzyskie. Reportaż historyczny”, Warszawa 2017

INSTYTUT
 PAMIĘCI
 NARODOWEJ

W lesie

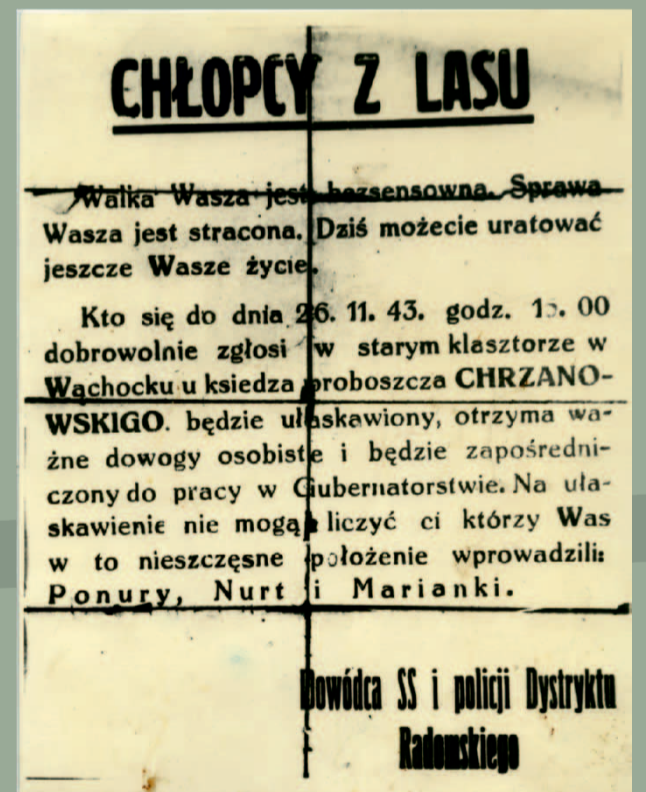

↑ „Ponury” na biedce do przewożenia ckm-u.
Po jego lewej ręce, przy kole, stoi ppor. Stanisław Pałac „Mariański”, Wykus, październik 1943 r.
■ Feliks Konderko „Jerzy” ©Mariusz Baran-Barański

↑ Fragment mapy sztabowej rejonu Wykusa (w skali 1:100 000).
■ Ze zbiorów Marka Jedyńaka

Pod koniec maja 1943 r. Piwnik, za zgodą dowództwa AK, przeniósł się na Kielecczynę, gdzie zorganizował oddział partyzancki, który wkrótce przyjął nazwę Zgrupowania Partyzanckie Armii Krajowej „Ponury”. Od czerwca do października pełnił również funkcję komendanta „Kedywu” w Okręgu Radomsko-Kieleckim AK. Zgrupowania prowadziły akcje sabotażowe, dywersyjne oraz otwartą walkę z cywilnymi i wojskowymi strukturami niemieckiego okupanta, a wśród nich: zdobycie Końskich, zwycięska potyczka na Barwinku pod Wykusem, akcje na niemieckie pociągi osobowe i towarowe. Od lipca do końca października 1943 r. oddział „Ponurego” był dla Niemców niepokonanym przeciwnikiem.

↑ Apel dowódcy SS i policji dystryktu radomskiego skierowany w listopadzie 1943 r. do żołnierzy Zgrupowań Partyzanckich AK „Ponury”.
■ Ze zbiorów Kwatery mjr. „Ponurego” w Janowicach

INSTYTUT
PAMIĘCI
NARODOWEJ

Dowódca

Zgrupowania stacjonowały początkowo w kompleksie leśnym opodal Kamienia Michniowskiego, następnie w rejonie wzgórza 326, w pobliżu uroczyska Wykus. W szczytowym okresie liczyły około 350 żołnierzy i podzielone były na trzy części: I – dowodzone przez por. Eugeniusza Kaszyńskiego „Nurta”, II – pod komendą ppor. Waldemara Szwieca „Robota” oraz III – kierowane przez ppor. Stanisława Pałaca „Mariańskiego”. Ogółem „Ponury” podporządkował swojemu dowództwu oddziały od Narodowych Sił Zbrojnych i Narodowej Organizacji Wojskowej, przez Armię Krajową, po Bataliony Chłopskie, a nawet Gwardię Ludową. Na skutek konfliktu z Komendą Okręgu, jesienią 1943 r. „Ponury” zrezygnował z funkcji szefa „Kedywu”, a pod koniec roku został odwołany ze stanowiska dowódcy Zgrupowań.

↑ Wykus, 12 września 1943 r. Siedzą od lewej: ppłk Jan Stencel „Rawicz”, tyłem por. Eugeniusz Kaszyński „Nurt” i ks. Marian Majewski „Robak”, po drugiej stronie stołu: Janina Głowicka „Ewa”, Maria Starosz „Marta”, por. „Ponury”, i Czesława Białek „Jutrzenka”.

▣ Tadeusz Rylski „Ostojka”. Ze zbiorów AIPN

↑ „Ponury”, Szczytniak, grudzień 1943 r.

▣ Feliks Konderko „Jerzy” ©Mariusz Baran-Barański

↑ Przygotowania do przestrelania pistoletów maszynowych Sten, które na potrzeby oddziału produkowane były konspiracyjnie w Suchedniowie. Stoją od lewej: NN, kpr. Julian Świtek „Kolcik”, kpr. pchor. Bronisław Sianoszek „Broniek”, kpr. Leszek Zahorski „Leszek Biały”, pchor. Andrzej Gawroński „Andrzej”, kpr. Stefan Nawrocki „Jurek Bazylewicz”, por. „Ponury”, Wykus 28 października 1943 r.

▣ Feliks Konderko „Jerzy” ©Mariusz Baran-Barański

INSTYTUT
PAMIĘCI
NARODOWEJ

**„Melduję,
że w partyzantce
dowódca i oddział
– to jedno”.**

← Dowódca Zgrupowań
Partyzanckich AK „Ponury” por. Jan Piwnik
„Ponury” przed frontem II Zgrupowania,
Wykus (Góry Świętokrzyskie)
15 września 1943 r.
📷 Władysław Zaydler-Żarski

INSTYTUT
PAMIĘCI
NARODOWEJ

Na Kresach

↑ Przysięga VII batalionu 77 pp AK. Przysięgę odbierają ppłk „Prawdzic”, por. „Ponury” i NN oficer.
■ Ze zbiorów Kwatery mjr. „Ponurego” w Janowicach

Chociaż Piwnik nie zgadzał się z decyzją przełożonych, podporządkował się.

Z początkiem 1944 r. został skierowany do Okręgu Nowogródzkiego AK „Nów”, gdzie objął dowództwo nad VII batalionem 77. Pułku Piechoty AK. Szybko rozbudował oddział do czterech kompanii i wkrótce miał pod swoją komendą ponad 700 żołnierzy. Wiosną 1944 r. batalion, przekształcony w czasie akcji „Burza” w Zgrupowanie AK „Zachód”, prowadził liczne akcje dywersyjne oraz bojowe przeciwko niemieckiemu okupantowi. Por. Jan Piwnik zginął 16 czerwca 1944 r. podczas ataku na niemiecki punkt oporu w miejscowości Bohdany, nieopodal Jewłaszy. Dwa dni później, wraz z innymi poległymi akowcami, został pochowany w pobliskiej Wawiórcie.

→ Przysięga żołnierzy 2 kompanii VII batalionu 77. Pułku Piechoty. Stoją od lewej: drugi (w głębi) ppor. Bojomir Tworzyński „Ostoja”, trzeci ppłk Jan Szulc vel Janusz Szlaski „Prawdzic”, piąty (z mapnikiem) por. Jan Piwnik „Ponury”.

■ Ze zbiorów NAC

← Ćwiczenia VII batalionu 77. Pułku Piechoty AK w lasach nowogródzkich. Po lewej stronie stoi por. „Ponury”, wiosna 1944 r.

■ C. Chlebowski, „Pozdrówcie Góry Świętokrzyskie”, Warszawa 1993.

INSTYTUT
PAMIĘCI
NARODOWEJ

**„Pożegnajcie ode mnie
kochaną Warszawę...
i moje Góry Świętokrzyskie...”**

*Taki był Ponury, „Świt Polski.
Organ Ziemi Nowogrodzkiej”,
nr 22 (48), 27 czerwca 1944 r.*

MAJSTRO PONURY
JAN PIWNIK
Poległ na
POLI CHWAŁY
dn. 16. VI. 1944.

↑ Grób por. „Ponurego”, Wawiórka
10 października 1971 r.

📷 Ze zbiorów Zakładu Narodowego
im. Ossolińskich

INSTYTUT
PAMIĘCI
NARODOWEJ

Pamięć

O upamiętnianie swojego dowódcy zadbali podkomendni Piwnika, którzy co roku spotykali się na Wykusie w rocznicę jego śmierci. Dzięki ich staraniom w Wąchocku stanął pomnik „Ponurego”, a w miejscach walk pojawiły się tablice pamiątkowe przywracające pamięć o oficerze Armii Krajowej. Rzesze Polaków jego historię poznały dzięki książce Cezarego Chlebowskiego „Pozdrowcie Góry Świętokrzyskie”, której pierwsze wydanie ukazało się w 1968 r. Symboliczne znaczenie zyskało także sprowadzenie do Polski prochów i powtórny pogrzeb Piwnika „Ponurego” w 1988 r.

↑ Order Wojenny Virtuti Militari IV klasy pośmiertnie nadany mjr. Janowi Piwnikowi „Ponuremu” przez Kazimierza Sabbata, Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej na Uchodźstwie 16 maja 1988 r.
■ Marek Jedynak

↑ Pomnik mjr. „Ponurego” na rynku w Wąchocku.
■ Marek Jedynak

← Medal wybitny z okazji powtórnego pogrzebu „Ponurego”.

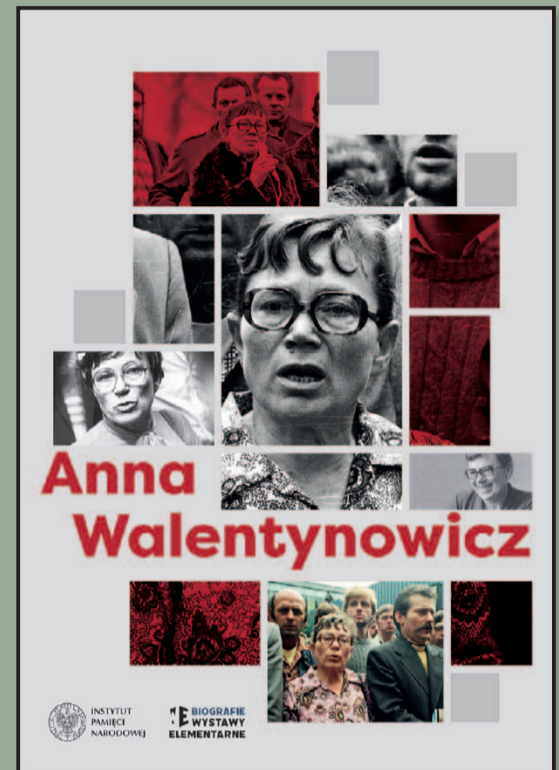
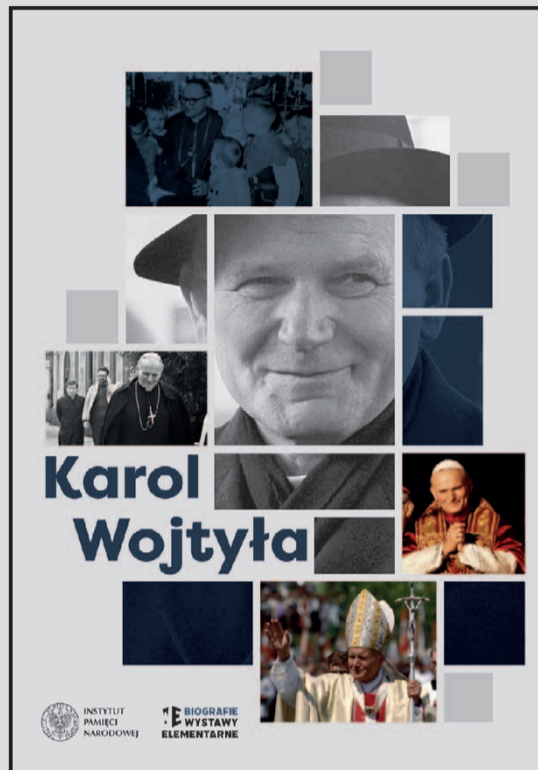
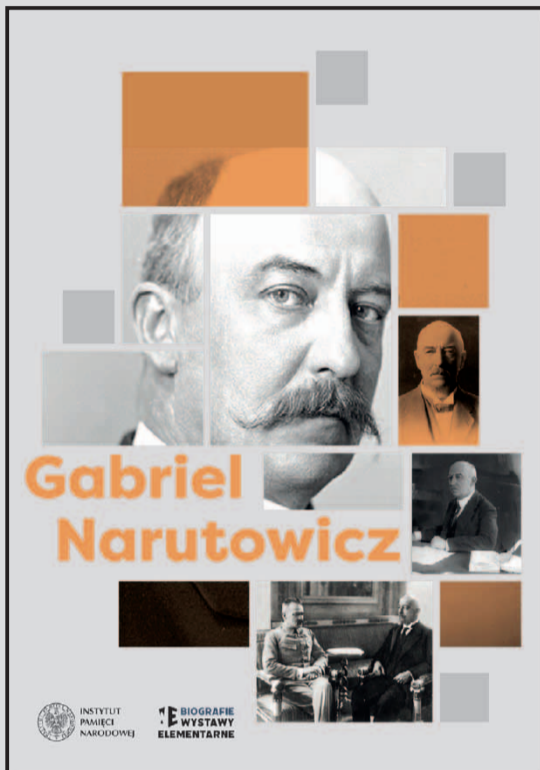

↑ Uroczystości pogrzebowe Jana Piwnika w Wąchocku, 10-12 czerwca 1988 r.
■ Ze zbiorów Środowiska Świętokrzyskich Zgrupowań Partyzanckich AK „Ponury”-„Nurt”

INSTYTUT
PAMIĘCI
NARODOWEJ

Zobacz więcej wystaw z serii na www.edukacja.ipn.gov.pl

Zobacz inne wystawy Elementarne:

Autorzy: dr Marek Jedynek, Edyta Krężołek
Recenzja: Łukasz Płatek
Korekta: Ilona Religa-Gola
koncepcja graficzna serii: Paulina Żak
skład: Janusz Furmańczyk

W wystawie wykorzystano zdjęcia: Marka Jedyneka, Feliksa Konderki „Jerzego” ©Mariusz Baran-Barański, Tadeusza Rylskiego „Ostoi”, Władysława Zaydlera-Żarskiego oraz ze zbiorów Archiwum Instytutu Pamięci Narodowej, Kwatery mjr. „Ponurego” w Janowicach, Narodowego Archiwum Cyfrowego, rodziny Jana Piwnika, Środowiska Świętokrzyskich Zgrupowań Partyzanckich AK „Ponury”-„Nurt” i Zakładu Narodowego im. Ossolińskich

INSTITUT
PAMIĘCI
NARODOWEJ